

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ТА ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ВИКОНАННЯ
ПОКАРАНЬ У МЕХАНІЗМІ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ
У ВИПРАВНИХ КОЛОНІЯХ УКРАЇНИ

Колб О.Г., д-р.н., професор, директор ННПП НАВС
Охман О.В., здобувач кафедри кримінології та кримінально -виконавчого
права НАВС

Як свідчить практика, запобігання вчиненню злочинів в УВП як засудженими, так й іншими особами, досягається різними засобами, що в тій чи іншій мірі виражають змістовні елементи принципу диференціації та індивідуалізації покарань, а саме: роздільне тримання різних категорій засуджених, класифікованих по різних категоріях (ст.ст. 92, 94-99; ін.); ізоляція засуджених (ст. 102 КВК); постійний погляд за ними (ст. 103 КВК); використання так званої прогресивної системи виконання покарання»; ін.». При цьому особливим засобом реалізації даного принципу виступають профілактичні обліки засуджених, з боку яких можна очікувати вчинення нових злочинів. Їх ведення регламентується відомчими нормативно-правовими актами, що не тільки знижує рівень реалізації на практиці зазначеного принципу кримінально-виконавчого законодавства, виконання і відбування покарань, але й не відповідає у певній мірі принципу законності, що є пріоритетним у діяльності органів та установ виконання покарань, а також їх посадових осіб.

Про наявність зазначеної проблематики все частіше говорять у своїх наукових розробках такі науковці, як О.Г. Колб, А.Х. Степанюк, В.М. Трубников та ін. Зокрема, звертається увага на те, що профілактична діяльність передбачає встановлення для особи, включаючи й в умовах УВП, відповідних право обмежень, які підзаконними нормативно - правовими актами вводяться, якщо керуватись вимогами ч. 3 ст. 63 Конституції України та ст. 5 КВК, не можуть. Більш того, такий підхід, як вірно зробила висновок Т.А. Денисова, не відповідає вимогам ст. 57 Конституції України, у якій визначений обов'язок держави (у даному випадку - УВП та їх посадових осіб) доводити до населення(засуджених) в установленому порядку ті правові джерела, що встановлюють права і обов'язки. У той самий час, більшість нормативно -правових актів, що стосуються запобігання злочинам в УВП, носять конфіденційний характер, а тому не можуть бути доведені до відома засуджених Чи не єдиними доступними до цих осіб нормативно -правових актів з питань профілактики злочинів в УВП є Закон України «Про оперативно- розшукову діяльність», Правила внутрішнього розпорядку установ виконання покарань (ПВР УВП) та ст. 104 КВК України. Зокрема, в ст. 1 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» визначено завдання по припиненню правопорушень яке деякими науковцями С.В. Ківалов, В.Д. Берназ, А.М. Притула) небезпідставно віднесено до стратегічних сфері оперативно -розшукової діяльності.

У п. 57 ПВР УВП з цього приводу зазначено, що з метою підтримання належного порядку в установах виконання покарань, попередження злочинів та правопорушень серед засуджених здійснюється комплекс спеціальних профілактичних заходів щодо виявлення, постановки на облік та організацію нагляду за особами схильними до вчинення правопорушень, тобто по змісту дана норма є співвідсною з вимогами принципу диференціації та індивідуалізації покарань.

Відповідно до вимог ч. 1 ст. 104 КВК «Оперативно-розшукова діяльність в колоніях» одним із її завдань визначено попередження злочинів, вчинених у колоніях, а також порушень встановленого порядку відбування покарання.

І все - жодних інших положень щодо об'єктів профілактичного обліку, встановленню право обмежень щодо них, наслідків постановки

засуджених на цей облік, т.ін. у зазначених та інших доступних для ознайомлення нормативно-правових актів, - науковому законодавстві України не має.

У той самий час, на практиці об'єктами профілактичного обліку (тобто специфічної диференціації та індивідуалізації покарань) виступають наступні засуджені в УВП: а) злісні порушники режиму відбування покарання (ст. 133 КВК); б) особи, які схильні до втечі; в) засуджені, що схильні до нагляду та захоплення заручників; г) особи - до злісної непокори; ґ) засуджені - до самогубства або членушкодження; д) особи - до виготовлення зброї або вибухових пристроїв; е) засуджені - до вживання і розповсюдження наркотичних речовин; є) організатори азартних ігор під матеріальну відповідальність.

Щодо всіх зазначених категорій засуджених, поставлених на профілактичні обліки, здійснюється, як зазначено в п. 57 ПВР УВП, індивідуальна профілактична робота, що проводиться цілеспрямовано, планомірно, диференційовано з урахуванням особистості правопорушника, характеру і ступеня його соціальної занедбаності, небезпеки вчиненого злочину та інших особливостей, що мають значення для правильного вибору методів і заходів впливу, тобто зміст даного виду профілактики у повній мірі співпадає із змістом принципу диференціації та індивідуалізації виконання покарань (специфічної у даному випадку класифікації засуджених на певні групи.

Таким чином, певні засади та умови для видозміни чинного кримінально-виконавчого законодавства України з цих питань у відомчих нормативно-правових актах створено.